

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2019

Jakub Vaňásek

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Arménská genocida a její vliv na současnou Arménii

Bakalářská práce

Autor práce: Jakub Vaňásek

Studijní program: Soudobé dějiny

Vedoucí práce: Adrian Brisku, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Jakub Vaňásek

Bibliografický záznam

VAŇÁSEK, Jakub. *Arménská genocida a její vliv na současnou Arménii*. Praha, 2019. 51 s.
Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Adrian Brisku, Ph.D.

Rozsah práce: 63 535 znaků (s mezerami)

Anotace

Cílem této bakalářské práce je poskytnout pohled na Arménskou genocidu, které na tuto zemi a na oblast jižního Kavkazu měla prokazatelně velký vliv. Dále je cílem porozumět této problematice, která stále hraje velice důležitou roli na poli mezinárodní politiky, a to především mezi Arménií, Tureckem, Ázerbájdžánem a také Ruskem. První kapitola je o postavení menšin, a především Arménů v Osmanské říši. Toto postavení mělo značný vliv na pozdější vývoj událostí. Druhá kapitola pojednávající o první světové válce jako o předehře ke genocidě nás seznamuje s historickými souvislostmi, které pak vedli k hromadnému vyvraždění Arménů, a tak navazuje na kapitulu první. Kapitola třetí a čtvrtá již pojednává o samotné genocidě, o tom, jak probíhala, proč vlastně byla započata a v neposlední řadě jaké měla následky pro samotnou Arménii a její pozdější vývoj jak ve vnitřní, tak mezinárodní scéně. Pátá kapitola je zasvěcena konfliktu o Náhorní Karabach, který stále doutná a který dodnes určuje zahraniční politiku zúčastněných zemí včetně Ruska, které jako tehdejší SSSR přidělil Náhorní Karabach Ázerbájdžánu a které dodnes pomáhá vyzbrojovat obě bojující strany a tím tak sleduje svůj mocenský záměr v tomto regionu. Závěrečná kapitola hodnotí a odpovídá na otázky bakalářské práce. Hlavní výzkumná otázka zní: Ovlivnila arménská genocida současnou Arménii? Odpověď je ano a to velmi. Tato práce dokládá že genocida především ovlivnila vnitřní a zahraniční politiku celé Arménie a dále dala vytvořit mezinárodním spojenectvím, jako například s Ruskem a na druhou stranu vznikly i nepřátelské nálady, a to především mezi Tureckem a sousedícím Ázerbájdžánem.

Annotation

The goal of my bachelor thesis is to give an insight on the Armenian genocide and its impact on contemporary Armenia. First chapter is about the social, economic and political position of Armenian in the Ottoman empire, this position of the Armenians had a great impact on upcoming genocide as well as the First World War that is a foreplay and beginning of the genocide. The second chapter narrates the facts and context of the Armenian genocide as it occurred during the onset of the First World War. The ensuing two chapters discusses and analyses how this tragic event has greatly influenced contemporary Armenia, in both its domestic and foreign policy. The fifth chapter evaluates how the conflict in Nagorno-Karabakh is linked to the Armenian genocide. The conclusion evaluates the historical facts and answers as it pertains to the contemporary Armenia, as raised in the research questions. The thesis argues if the Armenian genocide influenced the contemporary Armenia and if so,

in which way and how. The only thing I can say is that the Armenian genocide influenced Armenia greatly. This thesis argues that the impact was and is mainly in the domestic and foreign policy and in the international relationships as well as in the economics of this state.

Klíčová slova

Arménská genocida, Arménie, Turecko, Náhorní Karabach, První světová válka

Keywords

Armenian genocide, Armenia, Turkey, Nagorno-Karabakh, First world war

Title/název práce

The Armenian genocide and its influence on contemporary Armenia

Děkuji panu Adrianovi Brisku, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a velmi vstřícný přístup, kterého si velice vážím.

Obsah

Úvod.....	10
1. Vliv Osmanské říše	12
a) Arménská „zrada“ v cestě za nezávislost (reformy)	13
b) Konec sultána Abdulmehida II. a postavení Arménů v mlado-turecké vládě.....	15
2. První světová válka a počátek genocidy	17
a) Turecko ve válce	18
3. Arménská genocida	20
a) Neoblomnost Turecka	20
b) Genocida.....	22
4. Následky genocidy	26
a) Reakce světa	27
b) Další vývoj	29
5. Náhorní Karabach a vztah se SSSR	31
6. Současná Arménie a její politická orientace	37
Závěr.....	42
Summary	44
Seznam pramenů a použité literatury	47
Elektronické zdroje	48
Příloha I.....	50
Příloha II.....	53

Úvod

Cílem této bakalářské práce je charakterizovat a prozkoumat arménskou genocidu a její následky na Arménii samotnou v rozdílných sférách, jak politických, tak v životě běžného občana Arménie. Velkou pozornost si v této bakalářské práci také vyžádá reakce a postoj mezinárodních organizací a Turecka, které v této genocidě sehrálo klíčovou roli. Při slově genocida si mnozí z nás představí židovský holocaust, který ve své době otrásl světem a při jeho studiu stále vyvstávají negativní reakce na tuto tragédii. Arménská genocida ovšem tak známá není, ačkoliv je toto téma stále otevřené. V této práci hovoříme o arménské genocidě, ovšem historikové se nedokázali shodnout na základních otázkách této problematiky, a to v naprosto základní otázce, zda se vlastně vůbec jedná o genocidu, či nikoliv, což velice ztěžuje samotné studium této otázky. Je zde mnoho faktorů, které ovlivňují odborníky v tomto tématu a které určují jejich názor, zda to genocida byla, anebo nebyla. Tato bakalářská práce je rozdělena do sedmi kapitol. Každá z nich se věnuje stejné problematice v jiné fázi genocidy. První kapitola hodnotí a charakterizuje postoj Arménie v období před genocidou za Osmanské říše. Je zde velice důležité porozumět této době, ve které vyklíčily snahy o tak nelidský čin, jako je genocida. Na toto navazuje kapitola druhá, která nás seznamuje a opět hodnotí vliv první světové války, která se jeví jako predehra a začátek k vyvraždění Arménů a která byla spouštěčem celého procesu. Kapitola třetí a kapitola čtvrtá se zabývají již celým začátkem genocidy samotné od jejího plánování až po realizaci a následky, které byly nevyhnutelné a celkem přirozené po celém násilném aktu. Kapitola pátá a šestá nás již bere do současnosti a charakterizuje dnešní Arménii, její politický vývoj do dneška až po vztah se Sovětským svazem a problematikou Náhorního Karabachu, který přetrvává dodnes. Závěrečná kapitola hodnotí a charakterizuje turecko-arménské vztahy (reakci) po 100 letech od genocidy, jakým vývojem prošly a v jaké fázi se nacházejí dnes. Toto téma je stále velice ožehavé pro oba národy a není divu, že dokáže i dnes vyvolat bouřlivou diskuzi na mezinárodní úrovni. Již od prvních písemných historických záznamů je známé, že národy, které dominují nad ostatními, útočí na ty slabé, méně silné a považují

je za cizí, ba dokonce podřadné. Vyhánějí je ze svého území a utlačují je. Samotnou genocidu (Autor termínu „genocida“ byl polský právník Raphael Lemkins (24. června 1900 v Bezdovém - 28. srpna 1959 New York) je velice obtížné a nesnadné definovat. Ovšem zde máme uvedenou definici oproštěnou od jakýchkoliv nacionálních emocí: genocida je záměrná likvidace předem určené skupiny lidí, přičemž příslušník této skupiny se svému osudu v podstatě nemůže vymknout žádnou svou osobní kvalitou či aktivitou: jeho osud je jednoznačně determinován právě jeho skupinovou identifikací¹), nalezneme již v Homérově Iliadě, a dokonce i v bibli. „*Díváme-li se na etnické čistky z tohoto zorného úhlu, můžeme za ně označit i události, k nimž došlo v různých koutech světa a různých historických obdobích, jako bylo třeba zničení Kartága (146 př. n. l.), pronásledování Albigenkých (1209 a dál), vyhnání Židů ze Španělska (1492), dobytí říše Inků a Aztéků (16. století), masakry kmene Hererů v jihozápadní Africe (1904-1905) a vyhnání severoamerických indiánů z jejich teritorií (19. století).*“²

Tento pohled na celou věc ovšem přivádí mnoho problémů. Je to problematické především z hlediska toho, že pokrývá příliš velký časový úsek. Je zde mnoho variací na stejnou problematiku a konečný závěr může znít tak, že každý člověk má vlastně nějaké světlé a nějaké temné stránky, které pak zapříčiňují to, co se v historii takto opakovalo. Ovšem etnické čistky dvacátého století se jeví jako naprosto odlišné téma, a tím pádem by také mělo spadat do naprosto jiné kategorie. Sem patří i arménská genocida, která se naprosto odlišuje od výše zmíněných čistek a útlaku proti jednotlivým národům napříč historií. Jak jsem již v úvodu naznačil, tato bakalářská práce si zadává otázku: Jaké následky a jaký dopad má arménská genocida na současnou Arménii a její společnost, jakým způsobem ji ovlivňuje a proč?“ Genocida Arménii ovlivnila především v její vnitřní politice a ekonomice a dále také určila její zahraniční politiku, která se odráží v mezinárodních vztazích, které Arménie buduje, a to především s Ruskem a v poslední době také upevňuje své vztahy i s Evropskou unií.

---

¹ Jan Zrzavý, *Proč se lidé zabíjejí (homicida a genocida)*, Praha, TRITON, 2004, str. 100

² Norman M. Naimark, *Plameny nenávisti – Etnické čistky v Evropě 20. století*, Praha, Lidové noviny, 2006, str. 11

1. Vliv Osmanské říše

Osmanská říše zaštiťovala mnoho etnik, jednalo se o Řeky, Albánce, Armény a například i o sefardské Židy, kteří utekli ze Španělska. Z těchto různých národů se však Arméni jeví jako ti nejloajálnější, a to díky poslušnosti vůči úřadům, významným úspěchům v obchodě a v řemeslné zručnosti. Ovšem skutečnost náboženské snášenlivosti se dostala do kontrastu s velice nevýhodným postavením takzvaných jinověrců, kteří podle islámu neměli plnoprávné postavení ve společnosti. V praxi to znamenalo značnou diskriminaci, kterou tedy zaštiťoval zákon náboženství (islám) a kterou si tedy i systém státu vzal za vlastní.³ Jinověrci měli značně nevýhodné postavení například u soudu a také byli znevýhodněni i v otázce daní na rozdíl od muslimů. Nemohli zastávat vyšší funkce ve státním aparátu, a to ani v armádě a za zproštění vojenské služby museli platit vysoké výkupné, za tuto „daň“ však mohli jejich náboženské obce vzkvétat a rozvíjet se.⁴ Rovnováha mezi touto náboženskou tolerancí a oficiální nerovností narušila v 19. století neschopnost držet krok Osmanské říše se západními velmocemi v ekonomické, ale také vojenské sféře. Rostl zájem těchto mocností o Osmanskou říši především proto, že pocíťovali určitou křehkost Osmanské říše a také si byli vědomi možných ekonomických zisků pro svou zemi. Proto se začali vměšovat do záležitostí vlády neboli Vysoké Porty. „*V 17. století Osmané udělili některým evropským zemím a městským státům obchodní privilegia ve formě zvláštních koncesí zvaných kapitulace, která se koncem následujícího století rozšířila na právo zasahovat ve prospěch křesťanských menšin v říši.*“⁵ Jednalo se především ponechání relativní svobody místním ortodoxním církvím.⁶

---

³ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, Praha, Thémis, 1997, str. 151

⁴ tamtéž

⁵ Norman M. Naimark, *Plameny nenávisli – Etnické čistky v Evropě 20. století*, str. 24

⁶ Digital Library, Faculty of Arts, MU [online] [cit. 25.04.2019]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131625/Books20102019075-2014-1_9.pdf?sequence=1

a) *Arménská „zrada“ v cestě za nezávislost (reformy)*

Tohoto vlivu evropských zemí se snažily menšiny v Osmanské říši využít ve svůj prospěch, především si chtěly zajistit menšinová práva a také viděly velkou naději v ústavě vyhlášené roku 1876 Midhatem Pašou⁷. Tuto ústavu však zrušil sultán Abdulhamid II. po rusko-turecké válce. Arméni v otázkách menšinových práv a boje za jakousi rovnoprávnost hledali pomoc u domácích i zahraničních spojenců a na zavedení reformy apelovali ještě silněji. Na berlínském kongresu se za ně postavil i patriarcha arménské křesťanské církve. V Berlínské smlouvě (r. 1878) velmoci uznali právo na obranu proti opakujícím se útokům ze strany Kurdů a Čerkesů proti Arménům.⁸ V této smlouvě se Vysoká Porta zavázala k ochraně Arménů před těmito útoky. Toto ovšem nebylo dost pro mladé vzdělané Armény, kteří byli mimo jiné ovlivněni socialistickými agitátory (většinou z Ruska), a proto založili v Tbilisi Arménskou revoluční federaci neboli Dašnakcutjun (odtud vzniklo označení členů – dašnaci). Jejich cílem a požadavkem nebyl osmanismus (občanská rovnost pro muslimy i nemuslimy), ale byla tím autonomie tradičních arménských území. Tato federace byla však v porovnání s Hnčakovskou revoluční stranou založenou roku 1887 v Ženevě považována za umírněnou, neboť tato revoluční strana prosazovala terorismus.

Sultán Abdulhamid II. toto jednání Arménů považoval za zradu, to na tom také přidal fakt, že byli Arméni vždy bráni jako ta nejloajálnější obec v Osmanské říši. Ten v té době spatřoval v tomto národě vše, co této říši škodí. Arméni podporovali změny a chtěli prosazovat reformy, hledali spojence v evropských státech a mocnostech a dále udržovali blízký styk s ruským nepřítelem. Obchodní a elitní elity Arménů ke všemu byli sekulární, prozápadní a samozřejmě velice bohaté. Ovšem největší přesah tohoto jednání, sultánem označované jako škodlivé a nevyhovující říši, bylo překročení pravomocí arménské náboženské obce, která tak porušila nepsanou smlouvu s Osmanskou říší, a tím se podle sultána vzdala práva na ochranu tohoto národa státem. Sultán toto nechtěl nechat bez odezvy a byl přesvědčen, že toto zasluhuje trest.

---

⁷ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Doğu-Batı yayınları: İstanbul, 1978, s.304

⁸ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, str. 152

Dalším faktem, kterým popudili sultána, bylo v létě v roce 1894 odmítnutí placení daní ze Samsunského pohoří, a to, protože je měli zaplatit jak sultánovi, tak kurdským náčelníkům.⁹ Revoluční agitátoři z Hnčakovské strany využili rozhořčení obyvatel a snažili se vyvolat povstání, to ovšem nebylo příliš úspěšné, i když se na nějakých místech opravdu lidé chopili zbraní a vzbouřili se. To ovšem sultán zarazil svou milicí, která toto povstání brutálním způsobem potlačila. Arméni ve snaze získat autonomii a vyžádat si dodržování Berlínské smlouvy u evropských mocností, však tímto aktem velice rozhněvali sultána, který v roce 1895 započal teror proti arménskému obyvatelstvu, teror se dále rozšířil i do vnitrozemí.¹⁰ Tyto rasové nepokoje (pogromy) byly daleko horší než ty v carském Rusku proti Židům a také s nimi měli mnoho společného. Policie nezasahovala, protože vláda s tímto souhlasila, zasáhla až tehdy, kdy ji k tomu vyzval příslušný úřad. Tato prohlubující se nenávist vznikla z náboženské a etnické nesnášenlivosti a také ze socioekonomické frustrace. Bylo raněno mnoho Arménů a také mnoho jich přišlo o život, číslo zde dosahuje velikosti 200 000 Arménů. Mnoho Arménu také uteklo a bylo raněno.¹¹ V tomto časovém období ale stále nemůžeme mluvit o genocidě¹². Tato „pohroma“ se na Armény snesla pouze jako sultánův tvrdý trest za to, jak se Arméni nelibě chovali vůči Osmanské říši. Neznamenal to, že by je sultán chtěl vyhladit či naprosto vypudit za hranice Osmanské říše bez možnosti návratu, jako tomu je u etnických čistek. Ke genocidě by nikdy nedošlo, pokud by Osmanská říše zanikla. Jednalo se o názorný příklad toho, že když některé etnikum Osmanské říše překročí svou pravomoc, bude po zásluze potrestáno. Nešlo ovšem o neposlušnost Arménů, ale velkou roli také hrálo jejich socioekonomické postavení v zemi, z toho plynula patřičná frustrace.

---

⁹ Norman M. Naimark, *Plameny nenávisti – Etnické čistky v Evropě 20. století*, str. 24

¹⁰ Norman M. Naimark, *Plameny nenávisti – Etnické čistky v Evropě 20. století*, str. 25

¹¹ BAAR, V, *Národy na prahu 21. století*, Ostrava: Tilia, 2001. s. 247

¹² Autor termínu „genocida“ byl polský právník Raphael Lemkins (24. června 1900 v Bezdovém - 28. srpna 1959 New York)

b) Konec sultána Abdulmehida II. a postavení Arménů v mladoturecké vládě

Zatímco místo zániku balancovala na hraně rozpadu a mladoturecké hnutí se mezitím snažilo Osmanskou říši zachránit, revitalizovat a reformovat. Toto hnutí vzniklo v roce 1900 na Lékařské fakultě univerzity v Istanbulu. Jednalo se o tajnou společnost s demokratickými principy, která chtěla svrhnout teokratickou vládu sultána Abdulhamida II. a dále si dávala za úkol znovu zavést ústavu. Paradoxně našli mladoturci spojence v Arménech, a to především v řadách mezi Dašnaky. Ti je podporovali, a dokonce jim v roce 1908 pomohli převzít moc a v roce 1909 stáli ve zbrani v ruce na jejich straně proti kontrarevolučnímu hnutí. Arméni si proto mysleli, že se jejich postavení zlepší.¹³ Po svržení vlády Abdulhamida II. na trůn usedl jeho mladší a poddajnější bratr Mehmed Rešad. To samotní mladoturci i Arméni brali jako vítězství, avšak po obnovení ústavy se mladoturci soustředili pouze na reorganizaci země a na udržení moci, kterou tak pracně vydobyli. V této fázi byli naprosto zahlceni jinými otázkami a nepřišlo jim ani v nejmenším na mysl, že by měli dát Arménům autonomii, ba dokonce nezávislost. Považovali to za naprosto bezpředmětné a byli přesvědčeni, že žádná nevyřešená otázka Arménů zde není. Mysleli si, že národnostní problémy a otázky, které se Osmanské říše týkaly a které zde byly po celou dobu, vyřeší všeobecné reformy.

Můžeme říci, že pokud se sultánovi Abdulhamidovi II. nelíbil postoj a přístup Arménů a považoval to jako zradu a v letech 1894–1896 je za to krutě trestal a oficiálně to bylo v naprostém pořádku, tak jako zradu teď Arméni přirozeně považovali postoj mladoturků, kteří obsadili důležité vládní funkce a měli možnost Arménům pomoci, když jim oni pomohli svrhnout vládu a nastolit ústavu, kterou Turci i Arméni považovali za klíčovou po svržení teokratické vlády sultána.

Je tedy jasné, že se v tomto nesváru oba národy rozcházejí. Samotné postavení Arménů v Osmanské říši bylo celkem vyhovující za předpokladu, že se stále jednalo o jinověrce, ovšem po snaze podporovat reformy a dožadovat se pomoci evropských mocností

---

¹³ BAAR, V, *Národy na prahu 21. století*, str. 248

sultán zahájil nemilosrdné tažení, které Armény postihlo za jeho vlády. Tím se již do povědomí Turků a ostatních národů v této říši, Arméni negativně zapsali a začali si všímat i jejich dobrých obchodních pozic a značného majetku, hodně Arménů si toto postavení získali díky své zručnosti a obchodnímu talentu měli. Dále se také vyostřovala otázka náboženská, jinověrci měli vždy jiná práva a povinnosti než muslimové, a i tak s nimi bylo zacházeno, po snahách získat menšinová práva však náboženská obec Arménů (jedná se o jeden z prvních národů, který přijal křesťanství) začala překračovat své meze, a to vedlo k nelibosti vlády. Je tedy jasné, že po svržení vlády sultána se na Armény lidé dívali poněkud odtažitě, a to i za předpokladu, že oni mladotureckému hnutí v převzetí vlády pomohli. Postavení Arménů tedy po znovuzavedení ústavy nebylo příliš stabilní a již se nejevili jako nejloajálnější obec jako předtím. Snížení jejich společenského postavení bylo také způsobeno tím, že Turci, kteří se podíleli na státem povolených trestech a masakrech, které probíhaly v letech 1894–1896, se stali k utrpení Arménů naprosto lhostejní, tomu také napomohl masakr v roce 1909 v adanském Vilajetu (provincie), kde přišlo o život 15 000 až 20 000 lidí.¹⁴ Masakr byl vyvolán fámami o tom, že se Arméni podíleli na krutostech. To bylo založeno na tom, že mladý Armén zastřelil dva Turky, kteří se na jeho manželce, a i na něm chtěli dopustit sexuálního násilí. Tak začali kolovat fámy, že Adanu mají napadnout arménští bandité, protože se mladý Armén bránil se zbraní v ruce. 14. dubna začalo vraždění. Policie nečinně přihlížela a armádní jednotky, které měly nastolit pořádek, se na zabíjení a rabování podílely také.¹⁵

---

¹⁴ Taner Aksam, *Armenien und der Völkermord: Die Istanbul Prozesse und die türkische Nationalbewegung*, Hamburg“ Hamburger Edition, 1999, s. 34

¹⁵ Vahakn Dadrian,, *The Circumstances Surrounding the 1909 Adana Holocaust.* *Armenian Review* 41, 4-164: 1-16 (1988)

2. První světová válka a počátek genocidy

Kromě první světové války, která se stala jakousi zástěrkou a „ospravedlňovala“ dělat Turky to, co si zámánuli, je zde velice důležité poukázat na Balkánské války v letech 1912–1913. Tyto konflikty byly způsobeny nově vzniklými národními státy, které chtěli na úkor Osmanské říše získat co největší územní zisky. Jednalo se o vyhlášení nezávislosti Bulharska, dále o anexi Bosny a Hercegoviny Rakouskem-Uherskem a v neposlední řadě Tripolska Itálií. Tyto nové národní státy, které si uvědomovaly svou národní identitu stejně jako Arméni, se velice rozhořčily a pobouřily Mladoturky, kteří byli také ovlivňováni tureckou ideologií a ideologií Ázerbájdžánců imigrujících z Baku. To mělo za následek radikalizaci strany, která takto dospěla k panturkismu, a dokonce turanismu (*jedná se o varianty tureckého nacionalismu, které usilují o spojení všech turkických národů do jednoho politického a kulturního celku, tyto formy byly ale v podání mladoturků daleko radikálnější a sjednocení turkických národů se stalo jejich přední prioritou*) a začala je hlásat. Tyto ideologie představovaly naprosté sjednocení všech turkických národů v jeden politický a územní celek, tím pádem byla možnost osmanství jako mnohonárodnostního systému, kde jsou si všichni rovni, smetena ze stolu. „*Mladoturecký radikalismus se po roce 1909 projevil masakry v Kilíki¹⁶, které nabyly genocidní formy: bylo tu zabito 30 000 Arménů a odpovědnost strany Jednota a Pokrok je prokázána.*“¹⁷ Důvodem pro vyostření do takovéto situace byla výše zmíněná ztráta evropských držav, která Osmanskou říši postupně zmenšovala. Dále ideologické běsnění a možnost autonomie Arménů či dokonce jejich odtržení by znamenaly smrtelnou hrozbu, kterou museli Turci zamezit naprosto a úplně a co nejdříve. Za jakoukoli cenu. Jak zde poukazuje sorbonnský profesor pan Ternon, radikalismus této turecké strany se opravdu posílil, a to se posléze projevilo na

---

¹⁶ Pobřežní region na jihu poloostrova Malá Asie. Původně zde bylo založeno arménské knížectví, které dalo základ království Malé Arménie. Území bylo následně dobyté Turky, ale Arméni zde stále žili.

¹⁷ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, Praha, Thermis, 1997, str. 152

agresivitě Turků, kteří již cítili zášť vůči arménskému obyvatelstvu. Rusové a Arméni měli celkem přátelské vztahy, a proto Rusko v roce 1912 otevřelo arménskou otázku, a nakonec s Tureckem podepsala dohodu 8. února 1914, která slibovala realizování reform v provinciích východní Anatólie pod dozorem dvou evropských inspektorů. Toto všem velice rozeznilo turecké politiky a vládu. Znamenalo to pro ně vměšování Ruska do jejich vnitřních záležitostí. Ztratily přes pět milionů obyvatel a evropské državy. Arméni se po ztrátě těchto držav stali hlavní národní menšinou, která v Osmanské říši byla. Ovšem tato menšina neměla kam jít a ke komu se připojit, na rozdíl například od Řeků. To stranu ještě více radikalizovalo a představitelé mladoturků Enver Paša, Talat Paša a Džamal Paša si uvědomili, že nestrpí více národů ve svém státě a že do Turecka patří pouze ty národy, které mluví turecky a které vyznávají stejnou ideologii. Tím pádem chtěli otevřít cestu panturkismu a uvědomili si, že jejich budoucnost leží v Asii. První kapitolou otevření této cesty byl Ázerbájdžán, který v té době byl ruskou provincií a mezi touto ruskou provincií a Tureckem ovšem žili Arméni. V tomto ohledu jim první světová válka přinesla možnost, jak zlikvidovat svého „vnitřního nepřítele“, za kterého Armény již nepochybně považovali. Také měli příležitost k anulování všech smluv, které opravňovaly evropské státy k intervenci a které dovolovaly vměšování se do vnitřních záležitostí Turecka.¹⁸

Zde je jasný příklad toho, jak se dominantní skupina, v tomto případě Turci, konfrontují, týrají, a dokonce, pokud je to nutné, i vyhlazují menšinu za účelem sjednocení své národní identity, jako zde prostřednictvím ideologie panturkismu. Arméni nebyli turkický národ, a proto této myšlence sjednocení „stáli v cestě“ a Turci museli najít řešení tohoto „problému“.

a) Turecko ve válce

Nátlak Německa na Turecko zapříčinilo zapojení Turecka do první světové války 2. listopadu v roce 1914. Arménská komunita v Turecku si přála neutralitu a žádné zapojování do boje, ale pokud si Turecko zvolí vstup do této války, oni, jako občané Turecka, budou

---

¹⁸ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, str. 153

plnit svou občanskou povinnost a narukují za Turecko. V prvním roce Arméni bojovali po boku Turků a pomáhali jim bojovat.¹⁹ V této době si Enver Paša (ministr války a hlavní vojenský vůdce během první světové války) připravoval plán cesty na Kavkaz, která by mu otevřela cestu do Baku, hlavního města Ázerbájdžánu. Uprostřed zimy a velice nepříznivých povětrnostních podmínek a také bez řádné strategické a logistické přípravy vyslal na náhorní arménskou plošinu své vojsko. Tam je již očekávala ruská armáda, kterou labyrintem hor provedli Arméni (tito ovšem nežili v Turecku a bojovali za Rusko) a otřesným způsobem tureckou armádu zpustošili a rozehnali v lednu 1915 u Sarikamiše. Zbytek armády s převahou arménského obyvatelstva nekoordinovaně postupoval zpět z této porážky. Turečtí důstojníci a armádní velitelé tuto prohru svalovali na Armény a činili je za tuto porážku odpovědnými. Své přesvědčení opírali o fakt, že Arméni provedli ruskou armádu horami, aby měli okamžik překvapení. Jednalo se o existenci čtyř carských legií tvořených Armény.²⁰ Ve skutečnosti s tím však tito Arméni neměli nic společného a na druhé straně neexistoval ani žádný důkaz o této zradě, kterou turečtí vojáci chtěli zamaskovat svou chybu ve vojenské strategii. Rusové byli na takové podmínky daleko více zvyklí a krutá zima pro ně nebyla tak velkou překážkou jako pro turecké vojáky. Tímto se naprosto již tak vyhrocená atmosféra napjala ještě více, a Arméni se proto obávali nejhoršího. Vláda se je snažila ukonejšit, ale v tomto období se rozhodlo o osudu tohoto národa.²¹

---

¹⁹ Schaeffgen, A, Schwieriges *Erinnern*, Berlin: Metropol, 2006. s. 19

²⁰ Norman M. Naimark, *Plameny nenávisti – Etnické čistky v Evropě 20. století*, str. 31

²¹ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, str. 154

3. Arménská genocida

Arménská genocida, která byla spáchána během první světové války, nebylo jednání či počin jednotlivce a ani se nejednalo o nějakou nečekanou či náhodnou akci, ale šlo především o oficiální politiku státu a vlády, která v té době byla u moci a která zapříčinila smrt přibližně mezi 800 000 až 1,8 milionu Arménů.²² Jak již bylo zmíněno, Arméni žili na území mezi ruskou provincií Ázerbájdžánem a Tureckem. Mladoturci v této době po radikalizaci jejich strany založili svou politiku na ideologii panturkismu, kterému chtěli otevřít cestu právě přes tuto ruskou provincii. Chtěli vytvořit „čistý“ turecký stát na základě své domněnky o turecké nadřazenosti a výjimečnosti, tak jako tomu bylo v dobách minulých. Arméni ovšem stáli v cestě, dříve loajální obec Osmanské říše se časem vykrystalizovala ve vážný problém. Arméni jako jeden z nejstarších národů světa, kteří měli silné vazby ke svému náboženství, jazyku a kultuře, by nikdy nepřistoupili na změnu své identity, a to po dobrém, tak ani po zlém.

Často se v diskuzi o genocidách setkáváme s čísly, které představují zabití lidí. Ale na druhou stranu nebereme v potaz, že se jedná o vykořisťování celého národa. Genocida je katastrofou pro ty, co přežijí. Protože právě oni si uchovávají všechny děsivé vzpomínky na utrpení. Genocida sebou také přináší podmínky, kterou znemožňují obnovit cokoli hmatatelného ze společnosti, která byla zničena. Z tohoto pohledu lze říci, že konečným cílem genocidy anebo jejím následkem je permanentní změna v průběhu lidské historie.²³

a) Neoblomnost Turecka

Vznik nejstaršího arménského království se datuje k 13. století před naším letopočtem, samotný název „Arménie“ se v historii poprvé objevil na skále, kde byl vytesán na počest vítězství Dareiose I. (perský král), název se tu objevuje v podobě „Armina“, které si tento

---

²² AKCAM, T, *Armenien und der Völkermord*, Hamburg: Hamburger Edition, 1996. s. 76

²³ [online]. Dostupné z: https://www.armenian-genocide.org/Education.56/current_category.117/resourceguide_detail.html

král podrobil.²⁴ To dovedlo Turky k názoru, že pokud chtějí ve své ideologii panturkismu pokračovat, budou muset Armény vyhladit. Jednalo se tu také o fakt, že autonomie či odtržení Arménů znamenalo hrozbu, kterou Turci museli co nejrychleji řešit a jednou z možností byla právě genocida. Tak, jak si Turci zvolili naložit s arménskou otázkou, také udělali, a to proto, že splňovali všechny podmínky k tomuto určené, jak píše Nikolay Hovhannisyan (ředitel Institutu orientálních studií národní akademie Arménie). „*This policy was a success, because all the prerequisites were present: a state system, capable of repressions, tyranny and mass bloody slaughters, extensively experienced and skilled in perpetrating them: adequate theory (Ottomanism, Turkims, pan-Turkims): adequate mechanism and favorable conditions.*“²⁵

Nutno podotknout, že Osmanská říše nebyla anti-arménského charakteru, ale nabízela se zde možnost, která by celý problém vyřešila a která splňovala všechny podmínky k realizaci. Tyto podmínky, které byly pro genocidu určující k její realizaci, by však byly naprosto k ničemu a takřka nepoužitelné, kdyby nebylo první světové války, která vytvořila příležitost k jejich využití a posloužila tak Turkům jako zástěrka naložit s Armény způsobem, kterým chtěli. V tomto případě absence mezinárodního konfliktu by nedovolila genocidu do takové míry uskutečnit, do jaké se jim ji podařilo naplnit a realizovat.

Jediná mocnost, která mohla sehrát určitou roli proti plánované genocidě Arménů, bylo Německo. To ovšem stanovilo svůj cíl na dominanci nad Ruskem, kterou mělo získat díky strategickému postavení Turecka. V tomto případě tedy nikdo, v tomto plánu vyhladit Armény v jejich historické domovině, kterou byla Východní Arménie, nezasáhl. V roce 1914 byly podepsány tajné dekrety ministrem vnitra Talatem Pašou, které obsahovaly specifické přípravy na vyhlazení Arménů. Klíčovou postavou v otázce arménské genocidy byl mimo jiné i ministr školství doktor Nazim Selanikli, který prohlásil, že Arméni by měli být vyhlazeni do jediného muže v jejich zemi a jejich jméno dokonce zapomenuto. Turky povzbuzoval tím, že

---

²⁴ Burchard Brentjes, *ARMÉNIE – Tři tisíce let dějin a kultury*, Praha, nakladatelství Vyšehrad, 1976, str. 17

²⁵ Nikolay Hovhannisyan, *The Armenian Genocide*, Yerevan, Zangak-97 press, 2005, str. 36-37

je právě ta vhodná příležitost (první světová válka), kterou musejí využít. Také doufal, že média po celém světě budou zaneprázdněna světovým děním a tato genocida by mohla proběhnout bez jejich povšimnutí, a i kdyby ji zaznamenali, už by stáli před hotovou věcí a Turci by měli tuto arménskou otázku vyřešenou. Velice tvrdě a bezostyšně řečnil a slovně napadal ne-turecké národy, které by neměly žít na jejich půdě. Označoval je jako „*non-Turkish elements*“.²⁶

b) Genocida

Genocida Arménů byla již za bodem nevyhnutelnosti. V této fázi, ve které proběhla tajná jednání a přípravy, už Arméni stáli před prahem katastrofy, na kterou stále nemohou zapomenout a která se do historie zapsala jako jedna z nejkrutějších pogrom 20. století. Například židovský holocaust se velice podobal arménské genocidě, cíl a prostředky si byly velice podobné. Koncentrační tábory a pochody smrti naprosto stejně použili i němečtí nacisté.

Mladoturecký triumvirát tvořen Talatem Pašou, Enverem Pašou a Cemalem Pašou v této době vládly v podstatě celé zemi, a právě oni byli nejvíce zodpovědní za deportaci Arménů do pracovních táborů a za jejich vyhlazení.

Genocidu měly provést jednotky takzvané „čete“ - jednalo se o tajnou organizaci podléhající Ministerstvu vnitra a tu především tvořili kriminálníci a vrazi, kteří neměli žádné morální zábrany a zmanipulování tehdejší ideologií byli pro tuto akci více než vyhovující.²⁷

Když se Turecko zapojilo do války, začala mobilizace. To znamenalo, že všichni lidé schopni boje (jednalo se především o muže ve věku 18-45 let) byli povoláni, a to se samozřejmě vztahovalo i na Armény, kteří byli nejčastěji přiděleni na stavební práce. Tak Turci začali první praktickou část vyhlazení, a to s arménskými vojáky ve službě, tím zbavili zbytek Arménů o jakoukoliv vojenskou pomoc, kterou právě narukovaní Arméni představovali. V únoru roku 1915 byli arménští vojáci odzbrojeni a rozděleni do skupin 50-100 členů a poté zabiti. To znamenalo, že jakákoliv vojenská síla byla odstraněna, a tak se zbytek

---

²⁶ Mevlan Zade Rifat, *Türkiye İnkılabının İçyüzü*, Halep, 1929, str. 89

²⁷ AKCAM, T. *Armenien und der Völkermord*, Hamburg, str. 32

Arménů nemohl bránit. Doma zůstali pouze staří Arméni, ženy, děti a nemocní.²⁸

Další vlna, která přišla, proběhla v noci z 24. na 25. dubna 1915. Týkalo se to několika stovek lidí. Šlo především o představitele Arménské revoluční federace (Dašnakcuthjun), ale také politických aktivistů, lékařů, novinářů, právníků, spisovatelů, doktorů, obchodníků a celé zbylé inteligence, která měla mezi Armény značné zastoupení. Všichni byli zatčeni a později eliminováni. Tato operace samozřejmě vyžadovala dlouhé přípravy a byla provedena velice sofistikovaně a opatrně.²⁹

To, že Turci postupovali tímto způsobem, bylo velice dobře odůvodněné. Především chtěli zbavit Armény jakékoliv vojenské síly, dále je připravit o arménskou inteligenci, vůdce a politiky, kteří by jim poskytli vedení. Tímto je naprosto dezorientovali a také podlomili morálku. Tím se chtěli mladoturci pojistit proti jakékoli formě odporu, která bez těchto vojenských a politických vůdců neměla sebemenší šanci na úspěch.³⁰

Dalším postupem ze strany vlády bylo násilné vystěhování Arménů do arabské pouště. Začalo se s masovými deportacemi Arménů a vláda dala velice jasně najevo místním úřadům, aby dodržovali dané zákony a dále dala všem na vědomí, že pokud nějaký muslim bude schovávat Armény u sebe doma, bude za to pověšen před svým domem, který pak bude podpálen. Nejen tedy civilní obyvatelstvo, ale také vojenští hodnostáři měli dělat to nejlepší a měli se postarat o to, aby ani jeden Armén neutekl z deportace. Jakékoli nedodržení příkazů by tyto vojáky stálo jejich hodnosti a byli by předvoláni před vojenský soud. Od začátku května roku 1915 začalo masové vraždění a deportace Arménů z regionů Bitlis, Diyarbekir, Erzurum, Kharberd, Sebastea, Van a také Trabzon. Většinou se postupovalo s deportacemi tak, že na místě daného regionu byli popraveni duchovní, vysoce postavení úředníci a bohatí obchodníci, kteří reprezentovali jakousi místní elitu. Tímto Turci podlamovali morálku místních Arménů. Například

---

²⁸ Nikolay Hovhannisyán, *The Armenian Genocide*, str. 41

²⁹ Raymond Kévorkian, *The armenian genocide: a complete history*, Londýn, I.B. Tauris & Co Ltd, 2011, str. 251-252

³⁰ Nikolay Hovhannisyán, *The Armenian Genocide*, str. 41

v regionu Bitlis bylo na místě popraveno hned 10 000 Arménů a většina byla zabita na cestě do exilu.³¹

Všechny ostatní regiony byly zasaženy stejným scénářem až na region Van. Zde se turecká armáda setkala s odporem a arménští dobrovolníci a ruské vojenské jednotky odolávali měsíc tureckým pokusům o převzetí moci v dané části země. Po měsíci se ovšem ruské jednotky stáhly a s nimi i značná část arménské populace, která neměla na vybranou. Ti, kteří zde zůstali a nehodlali uprchnout, byli posléze tureckými vojáky popraveni, ti ostatně zdemolovali celé město a vyrabovali každý dům, který skýtal arménský majetek. Deportace Arménů směřovala k arabským pouštím, Sýrii a Mezopotámii. Tyto země, kam byli Arméni vystěhováni, měli své opodstatnění. První bylo, že Turci doufali ve smrt mnoha Arménů během cesty, což se jim podařilo. Lidé tu trpěli hladem, nemocemi, museli podstupovat násilí a povětrnostní podmínky, to stálo mnoho lidí svůj život. Druhý význam byl ten, jak Turci doufali, že islámské prostředí arabských států bude vůči arménským křesťanským uprchlíkům značně nepřátelské a že zahájí krvavé akty na Arménech. V tom se ale spletli. Arabové měli již dost nadvlády Osmanské říše a místo vraždění uprchlíků se jim vydávali vstříc s pomocnou rukou, aby jim ulehčili přechod a pomohli zraněným. To Turci nesli těžce a také se těm, co se pokusili Arménům pomáhat, pomstili smrtí. Dokonce oficiální úřady arabských zemí neposlechli nehumánní rozkazy z turecké strany, a naopak poskytli útočiště stovkám tisíc Arménů, kterým také zachránili život a dali jim možnost se usadit a začít nový život. Proto se také v arabských zemích, jako jsou například Libanon, Egypt, Irák, a další, zformovaly arménské komunity, které zde mohly žít. Tento únik také zajistil, aby se veřejnost dozvěděla o těchto jatkách, která byla spáchána na arménském národě žijícím v Osmanské říši, a to navzdory turecké vojenské cenzuře. Svět byl otřesen činem, který spáchali vůdcové mladoturků a ve který bylo velice těžké uvěřit. Vlády mnohých zemí, politické a veřejné osobnosti, duchovní, spisovatelé, umělci a další začali protestovat proti hlavním představitelům mladoturků za takto

---

³¹ Nikolay Hovhannisyán, *The Armenian Genocide*, str. 42-43

krutý akt, a chtěli tím také vyjádřit podporu Arménům, kteří přežili a kteří ji potřebovali více než kdy jindy.³²

---

³² Nikolay Hovhannisyan, *The Armenian Genocide*, str. 46

4. Následky genocidy

Konce první světové války se v Turecku dožilo sotva pár tisíc Arménů. O život přišly dvě třetiny Arménů v Osmanské říši zhruba 1 000 000 až 1 500 000 osob³³. Asi tři sta tisíc Arménů uniklo do ruské východní Arménie, kde byla vytvořena 28. května roku 1918 Arménská republika v čele s levicovou vládou. Tato vláda si přirozeně nárokovala i území západní Arménie, což zapříčinilo spor s Tureckem a také vyvolalo krátkou válku mezi Arménií a Tureckem. Válka probíhala od června do listopadu roku 1920 a pro Arménii byla neúspěšná. Válku ukončil Aleksandropolský mír, který Arménii donutil souhlasit od upuštění svých požadavků a zavazoval ji k takovým podmínkám, které z Arménie vytvořili prakticky turecký protektorát.³⁴ Avšak 29. listopadu v roce 1920 byla vytvořena sovětská vzdorovláda a ta s Aleksandropolským mírem nesouhlasila a otázka hranic se začala vyjednávat na jiné úrovni, a to mezi vládami Turecka a Ruskou sovětskou federativní socialistickou republikou (RSFSR). „*Arméni se museli cítit výsledky velmi ukřivdění – zatímco Gruzíni získali na Turecku Adžárii, Arméni přišli ve prospěch Turecka o Kars, Ardahan, Artvin a Surmalin (zůstal jim však Aleksandropol, později přejmenován na Leninakan, nyní Kumairi) a ve prospěch Ruska o Nachičevan a Náhorní Karabach.*“³⁵

Ukřivděnost a vztek nemohl mít Arménům nikdo za zlé.

V Nachičevanu v roce 1917 žilo přibližně 54 tisíc Arménů, to bylo zhruba 40 % tamních obyvatel. Proto toto území bylo vedeno jako autonomní republika pod záštitou RSFSR a v únoru v roce 1923 byl předán jako autonomní kraj Ázerbájdžánu, a to i za předpokladu, že s ním územně nesousedil, proto se jedná o vnitrozemskou exklávu Ázerbájdžánu. Arméni byli přinuceni k odchodu a s ubíhajícím časem jich stále více odcházelo a v dnešní době jich zde žije jen pár stovek.

---

³³ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, str. 156

³⁴ Vladimír Baar, *Národy na prahu 21. století – emancipace nebo nacionalismus*, Ostrava, Tilia, 2001, str. 248

³⁵ tamtéž

Nachičevan je autonomní republikou Ázerbájdžánu, kterou se stal 9. února 1924.³⁶

Podobně tomu bylo i s Náhorním Karabachem. Arméni zde v roce 1918 vyhlásili nezávislost, ovšem turecká armáda je porazila a dobyté území předala nově vytvořenému Ázerbájdžánu. V roce 1920 byl svolán 9. kongres karabašských Arménů, který deklaroval spojení s Arménií. 27. dubna téhož roku ovšem Rudá armáda obsadila Baku i Náhorní Karabach, a tak začali Rusové diktovat a utvářet osud tohoto teritoria. 4. července 1921 Sověti rozhodli o připojení Náhorního Karabachu k Arménii, ale další den pod nátlakem Stalina došlo k revizi. Není jasné, proč Náhorní Karabach nebyl podřízen Arménii, když tu Arméni tvořili 90 % populace. Hranice a status autonomní oblasti byly schváleny až 7. července roku 1923.³⁷ Rusové přiřkli území Ázerbájdžánu a od této doby zde stále dochází k přestřelkám a situace postupem času graduje a dále se vyostřuje. Po rozpadu SSSR se ozbrojené střety zesílily. Oblast sice spadá pod Ázerbájdžán, ale Náhorní Karabach je pod arménskou vojenskou kontrolou. Před Vánoci v roce 2015 se tato oblast dostala do fáze intenzity ozbrojeného konfliktu.³⁸ Není jasné, jak se v budoucnu bude řešit tento územní problém, který se táhne již od 20. let 20. století. S jistotou můžeme říci, že Arméni budou stále naléhat na odtržení náhorního Karabachu anebo získání jeho nezávislosti a směřovat tuto oblast k integraci s Arménií.

a) Reakce světa

Dohodové mocnosti reagovali ihned, jak dostali informace o vyhlazení Arménů a o masakrech, které mladoturci provedli. Mocnosti jim hrozily, že ihned po skončení první světové války budou nést odpovědnost za své kruté činy, a to před řádným soudem, tuto hrozbu zaslali v nótě zaslané 24. května 1915 Vysoké Portě.³⁹ Němečtí a také

---

³⁶ tamtéž

³⁷ Vladimír Baar, *Národy na prahu 21. století – emancipace nebo nacionalismus*, str. 249

³⁸ Dostupné z (online) https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/valka-nahorni-karabach-eskalace-sporu.A160107_124258_zahranicni_aba 20. 2. 2019.

³⁹ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, str. 156

rakouští velvyslanci a konzulové spravili své vlády o těchto hrůzných operacích, ty se však nehodlaly ke genocidě vyjádřit, protože by tím ohrozily svá spojení, ve kterých spočívala jejich zahraniční strategie. A tak nechaly událostem volný průběh. V odpovědi na nótu, kterou mocnosti Portě poslaly, osmanská vláda odůvodnila svůj počin, a navíc obvinili mocnosti, že byli přímou příčinou těchto opatření, protože organizovali a řídili arménské revoluční hnutí. Tímto chtěli zamaskovat realitu genocidy. „*Odvolávala se v ní na „rovnost sil a sebeuvědomění“ Turků a Arménů, přestože byli Arméni zbaveni jakékoli možnosti obrany a netvořili ani politickou formaci. Tato genocida nebyla ráznou odpovědí na arménské provokace, nýbrž reakcí na turecké válečné debakly a etapou na dovršování turecké národní revoluce.*“⁴⁰

Je tedy zřejmé, že první světová válka se stala pro mladoturecké hnutí opravdu velice vhodnou příležitostí k vyhlazení Arménů za účelem sledování svých idejí v souladu s panturkismem a dále se radikalizující ideologií osmanské vlády.⁴¹ Arméni neměli svůj stát, na rozdíl od Řeků, kteří v Osmanské říši žili a kteří byli vyhnáni. Arméni neměli kam jít a jedinou možností osmanské vlády bylo jejich vyhlazení. Ani v úvahu nepřicházela myšlenka o arménské autonomii, které se tak dlouho dožadovali a ve kterou po svržení sultána Abdulmehida II. věřili více než kdy předtím. Arménská genocida však postupem času upadala v zapomnění, a to především kvůli otřesům první světové války, ze které se Evropa stále vzpamatovávala. To pouze potvrdil výrok Adolfa Hitlera: „Kdopak si dnes ještě pamatuje na genocidu Arménů...“⁴² Když hovořil o konečném řešení židovské otázky.

---

⁴⁰ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, str. 157

⁴¹ Genocide under the Cover of War | Facing History and Ourselves. Facing History and Ourselves [online]. Copyright © 2019 Facing History and Ourselves. We are a registered 501 [cit. 26.03.2019]. Dostupné z: <https://www.facinghistory.org/holocaust-and-human-behavior/chapter-3/genocide-under-cover-war>

⁴² Kevork B. Bardakjian, *Hitler and the Armenian Genocide*, Cambridge, Massachusetts: The Zoryan Institute, 1985, str. 81

b) Další vývoj

Přiznání státu ke genocidě bývá velice výjimečné. Pouze západoněmecký stát v září roku 1951 uznal fakta, aniž by je zkreslil a dále souhlasil s tím, aby nesl následky za své činy.⁴³ Naopak turecká vláda se soustředila na popírání genocidy a s tím pomáhali sami zločinci, kteří byli za genocidu zodpovědní. Dokumenty nacházející se v tureckých archivech obsahují legitimnost provedených činů jako deportací, které byly vynuceny revoltou anebo občanskou válkou. Tímto se zdají vypadat tato opatření legitimní. Mustafa Kemal (19. května 1881, Soluň – 10. listopadu 1938, Istanbul), první prezident Turecké republiky, turecký státník a vojevůdce při sjednocování Turecka, kterému hrozilo rozdělení mezi vítěze v roce 1923. İsmet İnönü (24. září 1884, İzmir – 25. prosince 1973, Ankara), druhý turecký prezident, odbyl „politováníhodnou arménskou otázku“ vysvětlením, že „odpovědnost za veškeré pohromy, které postihly arménský živel v Osmanské říši“, padá na „tento živel“, a že se Turecko pouze uchýlilo k represáliím, když byla jeho trpělivost vyčerpána. Další ospravedlnění genocidy předložila Turecká historická společnost, podle níž byla tato opatření nezbytná k vytvoření nového velkého národa. Turecká diplomacie však dbala na to, aby se o masakrech nikde nehovořilo, svět mezitím věnoval svou pozornost novým mezinárodním krizím.⁴⁴ Otázka uznání genocidy je součástí vnitropolitických diskursů jak v Arménie, tak v Turecku a má stále vliv na národní identitu obou zmíněných států. V Turecku je přiznání genocidy společensky a politicky nepřijatelné, zatímco u Arménů se genocida jeví jako sjednocující se faktor, který je velice významný v diaspoře. Jedná se o prvek, který sjednocuje Armény z arménské republiky a těmi, co žijí v zahraničí. Jak jsem již výše uvedl, na genocidu se pozapomínalo a Turecko tak stále popíralo a nikdy neuznalo arménskou genocidu. Jednalo se o první genocidu

---

⁴³ Německé vyrovnání s holocaustem: Když zlo i pokora dostaly tvář — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 26. 03. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1496760-nemecke-vyrovnani-s-holocaustem-kdyz-zlo-i-pokora-dostaly-tvar>

⁴⁴ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, str. 160-161

dvacátého století. Když Turecko vstoupilo v roce 1945 do OSN, následně podepsalo Úmluvu o genocidě, to však ještě nevzkřísilo arménskou záležitost jako 50. výročí genocidy, přičemž turecká vláda změnila strategii: přestala popírat, co se stalo, ale naprosto vymazali Armény z turecké minulosti. „*Arménie byla podle nich pouhým „zeměpisným pojmem“: neexistovala ani historická Arménie, ani Arménie v Turecku, pouze Chettité⁴⁵, kteří o sobě tvrdili, že jsou Arméni. Tehdy dosáhlo popírání svého vrcholu – prokazovalo neexistenci oběti.*“⁴⁶

V dubnu roku 1984 usnesl Stálý tribunál národů, že vyhlazování, masakry a deportace arménského obyvatelstva zakládá nepromlčitelný zločin genocidy a že je za to zodpovědná mladoturecká vláda, které za toto nese vinu. A proto nutí k závazku uznat oficiálně realitu genocidy i újmu, které skrze ni utrpělo arménské obyvatelstvo.⁴⁷

V roce 1987 Evropský parlament uznal realitu genocidy a prohlásil, že její odmítání představuje překážku vstupu Turecka do Evropské unie. Ti ovšem stále odmítají pojem genocida a ztráty arménských životů připisují první světové válce.⁴⁸

Po rozpadu SSSR se Arménie v roce 1991 osamostatnila. Její vztah s Ruskem ovšem stále zůstal velice silný, a to především z ekonomického hlediska. Rusko se stalo významným obchodním partnerem, kam Arméni vyvážejí velkou část svých produktů. Arménii spadající pod SSSR ovlivnilo především zemědělství, které se zde velice rozvinulo (jedná se především o pěstování rostlin a ovoce), ale nestalo se vedoucím oborem, kvůli malé rozloze zemědělské půdy a to pouze 46 % plochy. Vedoucím oborem je hutnictví barevných kovů, je zde velké množství ložisek mědi, olova, zinku, železné rudy, zlata a stříbra. Dále se zde také vyrábějí šperky, které souvisejí s opracováním diamantů.⁴⁹

---

⁴⁵ Jednalo se o indoevropský národ, který vytvořil říši, jenž zahrnovala dnešní Sýrii, Libanon, Malou Asii a část Palestiny

⁴⁶ Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, str. 162

⁴⁷ Tribunal permanent des peuples, *Le crime de silence*, Flammarion, Paříž, 1984, str. 348

⁴⁸ With Germany's Armenian Genocide Vote, Has Turkey Lost Its Only Friend in Europe? – Foreign Policy. Foreign Policy – the Global Magazine of News and Ideas [online], The Slate Group [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2016/06/02/with-germanys-armenian-genocide-vote-has-turkey-lost-its-only-friend-in-europe/>

⁴⁹ Arménie - Aktuálně.cz. Aktuálně - Aktuálně.cz [online].Economia, a.s. [cit. 06. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/geografie/staty-a-mesta/armenie/r~868e958afdb211e698c20025900fea04/?redirected=1551908561>

5. Náhorní Karabach a vztah se SSSR

Konflikt, jehož předmětem byl Náhorní Karabach a který vyústil ve válku, o něj byl oficiálně ukončen v roce 1994. Ovšem ani dnes nemůžeme říci, že by byla tato územní otázka zcela vyřešena a nepokoje související s tímto místem neustaly a trvalý konflikt stále nebyl ukončen, a to především z hlediska Ázerbájdžánsko-Tureckých vztahů, Turecko Ázerbájdžán v tomto konfliktu podporovalo a Arméni za tím viděli souvislost také s genocidou, na které se Turci podíleli a tím se tyto mezinárodní vztahy stále zhoršovaly. Náhorní Karabach v souvislosti s arménskou genocidou se především jeví jako překážka k normalizaci vztahů s Tureckem. Původ tohoto konfliktu sahá hluboko do minulosti. To je a bylo zapříčiněno mnoha faktory, které celou situaci vyostřily až do ozbrojeného konfliktu. Původ tohoto konfliktu mimo jiné také zapříčinil postoj Sovětského svazu, který přidělil Náhorní Karabach Ázerbájdžánu s tím, že Arméni zde tvořili většinu obyvatel.

Válka o Náhorní Karabach začala v roce 1988, tu odstartoval pogrom ve městě Sumgait, které se nachází v blízkosti Baku. Zde byla silná arménská menšina, toto etnické násilí bylo způsobeno nově příchozími ázerbájdžánskými uprchlíky z Arménské SSR. Sovětská vláda a její armáda v této situaci sehrála velmi spornou roli. „*Nejenže mohly zasáhnout a nezasáhly, ale Kreml patrně konflikt dokonce podněcoval šířením dezinformací, propuštěním kriminálních živlů z vězení či například odstavením telefonní sítě.*“⁵⁰

Je velice pravděpodobné, že sovětská vláda přispěla k eskalaci konfliktu z obavy, že by se Zakavkazsko snažilo vyvázat ze SSSR stejně jako Pobaltí. 28. června potvrdil Michail Gorbačov na zasedání ÚV KSSS nedělitelnost Ázerbájdžánu přes opakované arménské žádosti o připojení Náhorního Karabachu k Arménii. 1. prosince ovšem Nejvyšší sovět v Arménské SSR na základě náhorně

---

⁵⁰ Ondřej Ditrych, Náhorní Karabach a řešení mezinárodních konfliktů podle realistické tradice, Mezinárodní vztahy, 2006, s. 34. Dostupné online z: <https://mv.iir.cz/article/view/236/238>

karabašského práva na sebeurčení jednostranně vyhlásil připojení oblasti k Arménii.⁵¹ V roce 1991, kdy většina republik ze Sovětského svazu vyhlášovala nezávislost, vyhlásil nezávislost také Náhorní Karabach. V reakci na tento krok do Náhorního Karabachu vstoupila ázerbájdžánská armáda a ihned po ní také armáda arménská. V prosinci ve stejném roce proběhlo referendum, v němž se 99 % populace vyjádřilo a souhlasilo s odtržením Náhorního Karabachu od Ázerbájdžánu. V tu dobu se také stáhly sovětské jednotky, které byly jediným nárazníkem mezi oběma státy. Ázerbájdžán postihla katastrofa 1. 1. 1992 rozpadem SSSR. V otázce Náhorního Karabachu se spoléhal na Moskvu, ale po rozpadu SSSR nebyl připraven bránit toto území vlastní silou, na rozdíl od Arménů. 26. února konflikt přerostl v plnohodnotnou válku, kterou se OSN snažilo svými výzvami zažehnat, což se nakonec podařilo s pomocí ruského Ministerstva obrany, které příměří dohodlo a obě strany ho podepsaly dne 16. 5. 1994, toto příměří je v platnosti dodnes.⁵²

Náhorní Karabach pro oba dva národy, jak pro Armény, tak pro Ázerbájdžánce měl a má kulturní a symbolický význam. Pro arménský národ Náhorní Karabach představuje základnu jejich křesťanské civilizace a historické útočiště arménských princů a biskupů. Ázerbájdžánci naproti tomu hovoří jako o rodné kolébce jejich kulturního umění, múzického či literárního. Ázerbájdžánská propaganda se snažila prezentovat masakr několika set Ázerbájdžánců v oblasti Náhorního Karabachu při prvních bojích o toto území jako genocidu a současně popírat genocidu Arménů. Ázerbájdžán se tohoto území také nechce vzdát z toho důvodu, že při etnických čistkách v tomto regionu byly nuceni opustit Ázerbájdžánci své území a bylo jich skoro dvakrát tolik jako Arménů, kteří opustili své domovy ze stejného regionu. Oba dva národy se tohoto území nechtějí vzdát, v obou případech se jedná o zmenšení území, a tím pádem o touhu po státní celistvosti a dále má Náhorní Karabach také nejen geografický význam, ale i kulturní a historický pro obě strany.⁵³ Arméni skoro

---

⁵¹ Ondřej Ditrych, Náhorní Karabach a řešení mezinárodních konfliktů podle realistické tradice, s. 35. Dostupné online z: <https://mv.iir.cz/article/view/236/238>

⁵² Ondřej Ditrych, Náhorní Karabach a řešení mezinárodních konfliktů podle realistické tradice, s. 35. Dostupné online z: <https://mv.iir.cz/article/view/236/238>

⁵³ De Waal, Thomas. *The Black Garden: Armenia and Azerbaijan Through Peace and War*, New York: New York University Press, 2003, s. 3

sedm let ovládali toto území, které představuje 14 % celkového území Ázerbájdžánu a vyhostili z něj sta tisíce Ázerbájdžánců. V reakci na tak velkou ztrátu území ázerbájdžánská vláda s pomocí Turecka zapečetila hranice tohoto území, aby poškodila arménské ekonomické výhody plynoucí z tohoto teritoria. Obě země si vytvořily silné mezinárodní spojení, které polarizovalo mezinárodní postoje k tomuto konfliktu. Arménie vytvořila silné ekonomické pouto s Ruskem a Íránem.

Rusko také podporuje Arménii vojensky, což stvrdil fakt, že ruská vojenská základna v Arménii zůstane do roku 2020. Naopak Ázerbájdžán využil svých ropných zdrojů, které leží v Kaspickém moři, k navázání přátelských vztahů se Západem. Vytvořil silné pouto s Tureckem a Gruzii. Pro Rusko je oblast jižního Kavkazu velice důležitá. Zaprvé se zde jedná o „nárazníkové pásmo“, které odděluje islámskou a křesťanskou oblast, a proto podpora Arménie je celkem opodstatněná, na druhou stranu je zde také přístup k surovinovému bohatství, o který nechce Rusko přijít. Rusko ovšem také nechce ztratit svůj mocenský vliv v Kaspickém moři, a především v něm se skrývající ropě. Ázerbájdžán mimo jiné udělil Rusku povolení k těžbě ropy a vztahy mezi těmito dvěma státy se začaly zlepšovat.

V tomto konfliktu ale také hraje velice zajímavou roli USA, ať o to stojí, či nikoliv. Ve Spojených státech amerických tvoří Arménii silné etnikum, které žije především v Kalifornii a Massachusetts a mají velmi silné zázemí v americkém Kongresu. Na druhou stranu americké firmy jako ExxonMobil a Chevron (obě těžební nadnárodní giganti, kteří těží především ropu a zemní plyn) velmi investují v Kaspickém moři pro těžbu zmíněných komodit a dále protiruský postoj ázerbájdžánské vlády si získal sympatie významných amerických politiků.⁵⁴

To tedy znamená, že hornaté území Náhorního Karabachu stále představuje starost a hrozbu pro Západ, který zde má své zájmy a kterému se zamlouvá protiruská orientace Ázerbájdžánu, na druhou stranu silné etnikum Arménů žijících v USA podporuje zájmy Arménie a nový válečný konflikt o toto území by mohl přivodit značné problémy pro zainteresované země. Mohl by se zde promítnout

---

⁵⁴ De Waal, Thomas. *The Black Garden: Armenia and Azerbaijan Through Peace and War*, New York: New York University Press, 2003, s. 3-4

boj mezi Západem a Východem a také by tento konflikt (ve které by nepochybně na straně Arménie sehrálo důležitou roli Rusko a na straně Ázerbájdžánu člen NATO Turecko) mohl ohrozit ekonomické zájmy evropských zemí. Arméni se snaží získat toto území především pro jeho historický kontext a také pro sebeurčení karabašských Arménů (není jasné, proč nebyl Náhorní Karabach přidělen Arménii, když tu Arméni tvořili 90 % populace, viz strana 20). Zatímco Ázerbájdžán nechce přijít o státní a geografickou celistvost a také pro jeho zdroje a také zde určitou roli hraje ztráta mezinárodní prestiže související se ztrátou Náhorního Karabachu.

Arméni tedy budou stále trvat na oddělení Náhorního Karabachu a na jeho integraci s Arménií, což navrhl i vůdce separatistů v roce 1994 Robert Kočarjan (arménský politik, prezident Náhorní-karabašské republiky 1994-1997, předseda vlády Arménské republiky 1997-1998, druhý prezident Arménské republiky 1998-2008). Situaci zde také komplikují mimo jiné i nároky azerských ultranacionalistů na anexi 70 % arménské území. Arménie je z 84 % obehnaná nepřátelskými státy. A to mezi Ázerbájdžánem a Tureckem, které několikrát pohrozilo vojenským útokem na Arménii a od začátku konfliktu vytvořilo její hospodářskou blokádu.⁵⁵

Válka o Náhorní Karabach mezi Arménií a Ázerbájdžánem má vliv na současný region jižního Kavkazu dodnes. Jedná se především o otázku uprchlíků, kterým nebyly vytvořeny dostačující podmínky pro život a mnozí z nich se ocitají na pokraji chudoby.

Obě strany selhávají v otázce hledání řešení tohoto problému. Jediná logická cesta v dosažení dohody je postupovat krok za krokem v určitých směrech, jako je například otevření hranice Arménie – Nachičevan. Takovéto symbolické kroky obnášejí určitá rizika, ale na druhou stranu mohou podpořit společenské mírové jednání namísto vzdoru a bezohlednosti. Náhorní Karabach je v mezinárodních vztazích jižního Kavkazu tedy stále ožehavým tématem a jediným východiskem je kooperace obou zainteresovaných stran a mírových jednání, které by mohly přispět k nalezení určitého kompromisu. Dále měla a má otázka Náhorního Karabachu také velký vliv na další politický vývoj v zemích jižního Kavkazu, a to především se vztahem s Ruskem, které si zde díky tomuto konfliktu určuje poměrně silný

---

⁵⁵ Vladimír Baar, *Národy na prahu 21. století – emancipace nebo nacionalismus*, str. 250

mocenský vliv. Nutno podotknout, že Sovětský svaz přidělil Náhorní Karabach Ázerbájdžánu, a to na úkor Arménů, kteří zde tvořili významnou většinu obyvatel, a tím pádem to mělo dopad i na sociální stránku tohoto regionu.

Podařilo se mi během studia arménské genocidy položit otázku („*Jak si arménská společnost spojuje arménskou genocidu s konfliktem v Náhorním Karabachu?*“) dvěma vzdělaným Arménům. První Tigran Navasardyan, který působí v Jerevanu ve veřejném sektoru jako právník. Ten se postavil k této otázce velice přímě. Za prvé tvrdí, že si Arméni tyto dvě události spojují, a to především z hlediska, že Ázerbájdžán byl jako stát založen v roce 1918 a populaci zde tvořily především Turci, kteří přišli z Turecka a jejich otcové či prarodiče se podíleli na Arménské genocidě pár let předtím, kde zahynulo kolem jednoho a půl milionu Arménů. Jejich majetek byl rozkraden a zabaven státem. Velice podobné to bylo v konfliktu o Náhorní Karabach, kde mnoho Arménů o svůj majetek přišli a stali se z nich uprchlíci.⁵⁶ Takto se jako občan Arménie staví k oběma konfliktům Tigran Navasardyan a takto si i mnoho dalších Arménů spojuje Arménskou genocidu a konflikt v Náhorním Karabachu.

Další, kdo mi byl ochoten odpovědět na tuto otázku je pan Armen Grigoryan, který působí jako politický analytik. Jeho odpověď je do určité míry jiná, a to především kvůli jeho profesi a kvůli znalosti problematiky, a proto tak jeho odpověď představuje kvalifikovaný posudek. Pan Grigoryan opět uvádí, že si společnost oba konflikty spojuje, a to především díky etnické příbuznosti obou národů (stejně jako výše uvedený Tigran Navasardyan). Dále zde označuje za rozhodující podporu Turecka Ázerbájdžánu, díky které se další normalizace vztahů mezi Tureckem a Arménií dostali na bod mrazu a uzavření hranic v roce 1993 napětí zvýšilo. Dále uvádí, že arménské obyvatelstvo Náhorního Karabachu bylo a stále je pod hrozbou etnických čistek.⁵⁷

Oba dva výše uvedení se shodují na tom, že si arménská společnost spojuje arménskou genocidu s konfliktem v Náhorním Karabachu, a to

---

⁵⁶ Viz příloha I.

⁵⁷ Viz příloha II.

především z hlediska toho, že je Ázerbájdžán podporován Tureckem. To díky jejich etnické příbuznosti, a tak jak pan Grigoryan podotkl, někdy je Turecko a Ázerbájdžán nazýván jako jeden národ a dva státy. A tak se arménská genocida svým způsobem promítá do konfliktu v Náhorním Karabachu, který je stále doutnajícím svárem, mezi Ázerbájdžánem a také Tureckem, které svého souseda podporuje. Je tedy zřejmé, že Arménská genocida a konflikt v Náhorním Karabachu mají souvislost, která pramení především z etnické příbuznosti dvou výše zmíněných národů a jejich vzájemné podpory, a to jak při genocidě, tak později při tomto konfliktu.

6. Současná Arménie a její politická orientace

Po rozpadu Sovětského svazu a konci studené války bylo pro Arménii velice důležité navázat ekonomické a diplomatické vztahy se svými sousedy. To samé si uvědomovalo i Turecko, které jako jeden z prvních států uznalo nezávislost Arménie a to k 16. prosinci 1991. Významným krokem vpřed ze strany Turecka se stalo pozvání Arménie do Organizace černomořských ekonomických společenství (BSEC – Black Sea Economic Cooperation) i přesto, že Arménie nemá přístup k pobřeží Černého moře. Turecko mělo v úmyslu zlepšit vztahy s Arménií, čím mimo jiné sledovalo eliminaci překážky, kterou představovala mezinárodní arménská diaspora.⁵⁸ Mimo to tímto také chtěla vymanit Jerevan z mocenského vlivu Moskvy, na které Arménie byla a stále je z části závislá, a to především po ekonomické stránce. Jak již bylo řečeno, vytvoření přímých styků se Západem, a tím také zlepšení arménské ekonomiky znamenalo posunutí diplomatických vztahů s Tureckem. Z tohoto důvodu první arménský prezident Levon Ter-Petrosjan (funkční období - 11. 11. 1991 - 3. 2. 1998) usiloval o vylepšení těchto diplomatických vztahů s Tureckem, ovšem bylo velice těžké zapojit se do tohoto normalizačního vztahu s Tureckem, a to především kvůli arménským nacionalistům, kteří byli proti normalizaci vztahů se svým sousedem a kteří vytvářeli čím dál větší tlak na Jerevan. Dalším problémem, který vyvstal při zlepšování arménsko-tureckých vztahů, byla a je arménská genocida, ta je také upravena v Arménské deklaraci o nezávislosti v 11. bodě, který říká, že Arménie bude podporovat úkol, který spočívá v dosažení mezinárodního uznání genocidy z roku 1915 v osmanském Turecku a ve Východní Arménii.⁵⁹ Další faktor, který žádným způsobem nepřispívá ke zlepšení vztahů, je mimo jiné fakt, že arménská ústava v první kapitole, článku 21., který upravuje státní symboly Arménie,

---

⁵⁸ Fatih Ozbay, Turkey-Armenian relations, Bilgesam, Istanbul, 2011 Dostupné z: https://www.academia.edu/3222864/Turkey-Armenia_Relations

⁵⁹ About Armenia – Armenian Declaration of Independence – The Government of the Republic of Armenia. [online]. Copyright © 2004 [cit. 11. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.gov.am/en/independence/>

stanovuje horu Ararat jako jeden z nich. Ararat, na který si Arméni kladou nárok, ovšem leží za hranicemi Turecka.⁶⁰

Válka v Náhorním Karabachu a její výsledek ovšem dostal mezinárodní vztahy mezi oběma zmíněnými státy na bod mrazu. Válka v jižní Osetii (mezi Ruskem a Gruzii) v roce 2008 opět nastartovala rozhovory mezi Tureckem a Arménií. Arménský prezident Serž Sargasjan (funkční období 2008–2018) pozval svého tureckého protějška Abdullaha Gula (funkční období 2007-2014) na fotbalový zápas mezi oběma zeměmi 6. září 2008, ten mu pak pozvání oplatil a pozval ho na stejnou událost 14. října 2009. Tato „fotbalová politika“ měla odstartovat zlepšení mezinárodních vztahů obou zemí. Toto vyústilo v sepsání Protokolu o rozvoji vztahů a Protokolu o zřízení diplomatických vztahů mezi těmito státy 31. srpna 2009 v Curychu. Tyto protokoly, jejichž podepsání bylo velice komplikované a které by velmi pomohly normalizaci vztahů, se nakonec nehovaly, a to ze strany Arménské ústavního soudu, který je přezkoumal a dospěl k názoru, že se neslučují s arménskou ústavou, a to především v otázce uznání arménské genocidy z roku 1915.⁶¹ Cesta ke zlepšení vztahů mezi Tureckem a Arménií byla opět uzavřena, a to historickou událostí, která se stala symbolem nenávisti mezi těmito dvěma národy. A tak jednání o těchto protokolech uvízlo na mrtvém bodě. Arménie by z těchto protokolů těžila především po ekonomické stránce tím, že by byl otevřen turecký obchod pro arménské zboží, na které je uvaleno embargo. Také by tyto nově navázané diplomatické styky mohly pomoci s řešením otázky v Náhorním Karabachu, neboť je stále ožehavým tématem. Je zcela přirozené, že Ázerbájdžán proti všem předchozím jednáním mezi Arménií a Tureckem protestoval, a to již od prvních pokusů o normalizaci, tak po „fotbalovou politiku“ až po již zmíněné protokoly, které by výrazně přispěly k nastolení přátelštější atmosféry v regionu jižního Kavkazu.

---

⁶⁰ Constitution of the Republic of Armenia - Library - The President of the Republic of Armenia. [online] [cit. 11. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.president.am/en/constitution-2015/>

⁶¹ Turkey Reacts to Armenian Constitutional Court's Decision on Protocols - Jamestown. The Jamestown Foundation [online]. The Jamestown Foundation All rights reserved. [cit. 11. 03. 2019]. Dostupné z: <https://jamestown.org/program/turkey-reacts-to-armenian-constitutional-courts-decision-on-protocols/>

Co se týká vztahů s Evropou a Ruskem se Arménie drží takzvané politiky „komplementarity“, jak ji nazývá samo arménské Ministerstvo zahraničí. V praxi to vypadá tak, že Arménie je schopna následovat do určité míry evropskou politiku a zároveň nezhoršovat své mezinárodní vztahy s Ruskem. „*Jerevan se musel jednoznačně rozhodnout mezi zapojením do západních integračních struktur vedených především hospodářskými zájmy země, anebo integrací do proruské Eurasijské unie ovlivněnou bezpečnostními zájmy. Na počátku září 2013 se arménský prezident Serž Sargasjan rozhodl po silném nátlaku ze strany Ruska pro eurasijskou variantu.*“⁶²

Tím, že si Arménie zvolila eurasijskou variantu, která podléhá především zájmům Moskvy, smetla ze stolu všechna jednání, která proběhla s Evropskou unií a Arménií (v roce 2013) o vstupu do zóny volného obchodu (DFCTA – Deep and Comprehensive Free Trade Area) v EU, ale dále to také mimo jiné zastavilo všechny další možnosti rozvoje mezi Jerevanem a Evropskou unií, a to především nátlaku Moskvy na Arménii, který byl v tu dobu velice silný. Rusko tím sledovalo především posílení sféry svého vlivu v jižním Kavkaze a také to bylo jakousi výstrahou pro blízké sousední státy. Jak již bylo výše zmíněno, integrace do Eurasijské unie byla zvolena především pro bezpečnostní zájmy Arménie. Rusko po válce o Náhorní Karabach poskytuje Arménii bezpečnostní garance proti Ázerbájdžánu, který mimo jiné investuje do modernizace své vlastní armády. Arménie je jako dalších sedm bývalých států Sovětského svazu členem Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti (OSKB), jediný Uzbekistán své členství suspendoval a je tak mezi nimi neaktivní. Tato organizace je neformálně vedena Ruskem a umožňuje arménským důstojníkům studovat na ruských vojenských školách a výcvikových střediskách, také upravuje nákup ruské techniky za lepší ceny a mimo jiné je v této organizaci zahrnuta ruská vojenská základna v Gyumri (nachází se na západě Arménie, vedle hranic s Tureckem), jejíž pronájem byl nakonec prodloužen až do roku 2044. Dalším důležitým faktem je i politika Ruska v tomto regionu, stejně jako SSSR, který se snažil eskalovat situaci v Náhorním Karabachu (viz kapitola Náhorní Karabach a jeho vztah se SSSR) i dnešní Rusko,

---

⁶² AMO.cz - Asociace pro mezinárodní otázky [online]. [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-bp-2013-07.pdf>

namísto aby konflikt pomohlo vyřešit, se snaží s největší pravděpodobností tento problém udržet, a to za účelem podřízení obou zúčastněných států. Rusko totiž uveřejnilo, že do Ázerbájdžánu v roce 2012 prodalo těžké zbraně v hodnotě více než jedné miliardy dolarů.⁶³ K 2. září roku 2018 se toto číslo vyšplhalo již na pět miliard dolarů a po dalších jednáních má Rusko stále dodávat zbraně Ázerbájdžánu.⁶⁴ Ovšem ani vyzbrojování Arménie neskončilo a v roce 2019 byla uzavřena dohoda o prodeji čtyř stíhaček Su-30SM, naprosto nové a neopotřebené stroje jako tomu bylo v minulosti, navíc zmíněné stroje si Arménie pořídila za vnitrostátní ceny, tak jako by je kupovala ruská armáda pro své účely.⁶⁵ Je tedy jasné, že zahraniční politika dnešního Ruska se v tomto regionu od rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 nezměnila a zůstala v podstatě stejná. Rusko sleduje svou mocenskou sféru vlivu, kterou chce v jižním Kavkaze udržet pomocí doutnajícího konfliktu v Náhorním Karabachu mezi Arménií a Ázerbájdžánem a na druhou stranu nechce přijít ani o partnerské obchodní styky s Arménií a přístupem do Kaspického moře, který naopak může zajistit Ázerbájdžán.

Další politika Arménie a její orientace právě leží v rukách nového premiéra Arménie Nikola Pašinjana. Ten byl zvolen 8. května 2018 na druhý pokus, a to po demonstracích, které v Jerevanu vypukly. Demonstranti nesouhlasili s předchozím premiérem Seržem Sargasjanem, který si chtěl uchovat moc poté, co byl deset let prezidentem. Toho chtěl docílit změnou ústavy, a to tak, aby výkonnou moc přenesla z rukou šéfa státu na šéfa vlády.⁶⁶ Pašinjan prohlásil, že jeho priorita bude upevňování vztahů s Evropskou unií a dále snaha dosáhnout bezvívového režimu s unijními státy. Dále potvrdil, že strategické partnerství s Ruskem nadále zůstane prioritou.

⁶³ AMO.cz - Asociace pro mezinárodní otázky [online]. [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-bp-2013-07.pdf>

⁶⁴ Ázerbájdžán chce nadále kupovat zbrane od Ruska - svet.sme.sk. Svet.sme.sk - spravodajstvo zo sveta [online]. 1997 [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://svet.sme.sk/c/20904459/azerbajdzan-chce-nadalej-kupovat-zbrane-od-ruska.html>

⁶⁵ [online]. Copyright © 2009 [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/evropa/247885-rusko-vyzbrojuje-armenii-novymi-stihackami-za-vnitrostatni-ceny/>

⁶⁶ Demonstranti ochromili Jerevan. Tisíce lidí blokují silnice, policie posílila hlídky - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/demonstranti-ochromili-jerevan-lide-blokuji-silnice-pote-co/r~5196e7c44dde11e8b8efac1f6b220ee8/>

Rusko bedlivě sleduje dění v Jerevanu s obavami, aby nebyl zvolen premiér, který by přerušil vztahy a spolupráci s Ruskem. Nový premiér také uvedl, že bude usilovat o uznání Karabašské republiky.⁶⁷

---

⁶⁷ Hrozba hlubší krize zažehnána. Arménským premiérem se stal opoziční lídr Pašinjan — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2472748-hrozba-hlubsi-krize-zazehnana-armenskym-premierem-se-stal-opozicni-lidr-pasinjan>

Závěr

Tato bakalářská práce si již v úvodu dala za úkol porozumět arménské genocidě, a především analyzování jejích následků, které vyvolala, a to jak v politické orientaci dnešní Arménie, tak i na mezinárodní úrovni mezi Arménií a ostatními státy, které měly s genocidou co do činění a které měly a mají v regionu jižního Kavkazu své ekonomické, politické či mocenské zájmy.

Závěrem mé bakalářské práce je, že genocida Arménii ovlivnila především v její vnitřní a zahraniční politice. Jak již bylo uvedeno, velice silný vliv na vývoj v Arménii měl tehdejší Sovětský svaz, do kterého Arménie patřila. Již od počátku SSSR určoval politickou orientaci této země a také využíval problematiku týkající se Náhorního Karabachu k udržení svého mocenského vlivu v tomto regionu. Po rozpadu SSSR se dá říci, že vliv, který měl tehdejší SSSR, se do určité míry zmírnil, a to především kvůli získání nezávislosti Arménie a vymizení přímého diktátu z Moskvy, ale nemůžeme říci, že by naprosto tento vliv vymizel. Arménie je stále závislá na Rusku, a to především po stránce obchodní a vojenské. Za takto silný vztah Arménie-Rusko také do značné míry může izolovanost a uzavřenost Arménské republiky, ta je totiž ohraničena z největší části Tureckem a Ázerbájdžánem, se kterými má uzavřené hranice. Se svým dalším sousedem Gruzii jsou vztahy daleko lepší a důležité především kvůli otevřenosti hranic, přes které proudí většina arménského zboží a produktů právě do Ruska. Nejstabilnější vztahy má Arménie ovšem se sousedním Íránem, od kterého čerpá především skrze energetické dodávky, a tím snižuje dopad ekonomických sankcí ze strany Ázerbájdžánu a Turecka.⁶⁸

I když v roce 1991 situace v mezinárodní sféře s Tureckem vypadala nadějně a jednalo se o možné zlepšení vztahů mezi ním a Arménií, k vrcholnému převratu nikdy nedošlo a sešlo také z podepsání

---

⁶⁸ Jižní Kavkaz 25 let od konce SSSR: hrozba konfliktu jako jediný společný jmenovatel — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1989254-jizni-kavkaz-25-let-od-konce-sssr-hrozba-konfliktu-jako-jediny-spolecny-jmenovatel>

protokolů, které by výrazně prospěly oběma státům jak ekonomicky, tak v diplomatické sféře. Za příčinu tohoto neúspěchu stojí především neuznání genocidy z roku 1915 ze strany Turecka, které ji razantně odmítá a také válka o Náhorní Karabach, který je stále v dnešní době pod vojenskou kontrolou Arménie. Turecko jako nejbližší spojenec Ázerbájdžánu usiluje o stáhnutí arménských vojenských sil z tohoto regionu a samotný Ázerbájdžán určuje do jisté míry směr vývoje vzájemných vztahů mezi výše zmíněnými státy. I když je v regionu Náhorního Karabachu vyhlášeno příměří, boje nikdy neutichly a mohou se stále vyostřovat a eskalovat.⁶⁹

Situace, ve které se nacházejí zmíněné státy, je stále na bodě mrazu. Důležitý faktor, který musí být vyřešen a který by po jeho vyřešení mohl přinést nový směr vývoje mezinárodních vztahů v oblasti jižního Kavkazu, je Náhorní Karabach, jakmile by tento spor byl vyřešen mírovou cestou, velice by to pomohlo nynější situaci a další diplomatické vztahy by měly daleko vyšší šanci na zlepšení a další normalizaci. Otázka ohledně arménské genocidy je ovšem i přes vyřešení konfliktu o Náhorní Karabach o to zapeklitější. Zde je nutno vyjednat určitý kompromis, na který musí přistoupit jak Turecko, tak Arménie. Pokud by k nějakému kompromisu došlo, tak věřím, že by dnešní status quo mohl být překročen a atmosféra mezi těmito státy by nabyla přátelštější podoby.

I přesto, že Arménie v roce 2013 odmítla asociační dohody s Evropskou unií a namísto toho vstoupila do Eurasijské ekonomické unie, čímž velice překvapila, narušila integrační procesy s EU, ale bylo by unáhlené si myslet, že EU by rezignovala na tyto další procesy s Arménskou republikou.⁷⁰ Evropská unie se totiž nevzdala snah o další zlepšování vztahů s bývalými sovětskými republikami. V roce 2017 proběhl další Summit východního partnerství se zeměmi bývalého Sovětského svazu včetně Arménie.⁷¹ Hlavním tématem jednání bylo prohloubení spolupráce a posílení hospodářství, správa

---

⁶⁹ [online]. Dostupné z: http://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/valka-nahorni-karabach-eskalace-sporu.A160107_124258_zahranicni_aba

⁷⁰ AMO.cz - Asociace pro mezinárodní otázky [online]. Copyright © [cit. 12.03.2019]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-bp-2013-07.pdf>

⁷¹ Evropská unie chce víc spolupracovat s bývalými státy Sovětského svazu. Rusko protestuje - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/vychodni-partnerstvi-investice-do-infrastruktury-ale-i-tlak/r~75660966d2c611e7988aac1f6b220ee8/>

věcí veřejných, propojenost a společnost zúčastněných zemí se vztahem k EU.⁷² „Východní partnerství vzniklo v roce 2009 s cílem podporovat politické přidružení a hospodářskou integraci mezi EU a šesti partnerskými zeměmi východní Evropy: Arménií, Ázerbájdžánem, Běloruskem, Gruzii, Moldavskou republikou a Ukrajinou.“⁷³

Tato spolupráce si samozřejmě vyžádala reakci nevole ze strany Ruska, které nesouhlasí se silnější integrací bývalých sovětských republik s Evropskou unií. Tato integrace by ovšem všem šesti zmíněným státům včetně Arménie mohla do jisté míry pomoci, a to především po ekonomické stránce. Arménie by tak mohla do určité míry uvolnit ekonomický „stisk“ Ruska, které těží z její závislosti na mezinárodním obchodě a také na vojenských a bezpečnostních garancích v Náhorním Karabachu.

Arménská genocida, událost, která i po sto letech významně ovlivnila a stále ovlivňuje mezinárodní postoj zemí jižního Kavkazu, a to především Arménie, Turecka a Ázerbájdžánu a do jisté míry i Ruska. Událost, na kterou se nezapomíná a hrdý národ Arménů ji zakotvil do své Deklarace nezávislosti po získání autonomie.

S jistotou můžeme říci, že Arménie o uznání genocidy bude stále usilovat a o to více, když byl zvolen premiér Nikol Pašinjan, který je arménským národem milován a který se za svou vlast postaví na mezinárodní úrovni v otázce genocidy a mimo jiné i v otázce Náhorního Karabachu, který je do značné míry Armény stále obýván. Jak jsem výše již uvedl, další směřování arménské politiky teď bude „kormidlovat“ nově zvolený premiér Nikola Pašinjan, kterého si Arméni přáli jako předsedu vlády. Pašinjan stále chce udržovat styky s Ruskem, jako s hlavním obchodním partnerem, ale také prohlásil, že chce udržovat a posilovat vztahy s Evropskou unií, které by mohly přinést užitek arménskému národu.

---

⁷² Summit Východního partnerství, 24. listopadu 2017 - Consilium. Home – Consilium [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2017/11/24/>

⁷³ tamtéž

Summary

This bachelor's thesis was already in the beginning focusing to understand the Armenian genocide, and above all to analyze its consequences, both in the political orientation of present-day Armenia and internationally between Armenia and other states that had to do with genocide and which have economic, political or power interests in the South Caucasus region.

Genocide influenced Armenia primarily in its internal and foreign policy. As mentioned above, the Soviet Union, to which Armenia belonged, had a very strong influence on the development in Armenia. Since the beginning of the USSR has determined the political orientation of the country and also used issues related to Nagorno-Karabakh to maintain its power influence in the region. After the collapse of the USSR, it can be said that the influence that the USSR had to some extent eased, mainly due to the independence of Armenia and the disappearance of direct dictates from Moscow, but we cannot say that it completely disappeared. Armenia is still dependent on Russia, especially in terms of trade and military. Armenia-Russia's strong relationship can also, to a large extent, be the isolation and closeness of the Republic of Armenia, which is largely bordered by Turkey and Azerbaijan, with which it has boundaries. With another Georgia neighbor, relations are much better and more important, especially because of the openness of the borders through which most of Armenian goods and products flow into Russia. However, Armenia has the most stable relations with Iran, from which it draws mainly through energy supplies, thus reducing the impact of economic sanctions by Azerbaijan and Turkey.

My conclusion and my argument are that the Armenian genocide, an event that even after a hundred years significantly influenced and still influences the international stance of the countries of the South Caucasus, especially Armenia, Turkey and Azerbaijan and to some extent Russia. The event that is not forgotten and the Armenian nation has anchored it in its Declaration of Independence after gaining autonomy. We can say with certainty that Armenia will continue to strive for recognition of genocide, and even more so when

Prime Minister Nikol Pashinjan, who is respected by the Armenian nation, is elected and he will stand up for his country internationally on genocide and, among other things, Nagorno-Karabakh, which is largely inhabited by the Armenians.

As I have already said, the next direction of Armenian politics will now be "steered" by the newly elected Prime Minister Nikola Pashinjan, whom the Armenians wished to be prime minister. Pashinjan still wants to keep in touch with Russia as a major trading partner, but he also said he wanted to maintain and strengthen relations with the European Union that could benefit the Armenian nation.

Seznam pramenů a použité literatury

- AKCAM, T. *Armenien und der Völkermord*, Hamburg, Hamburger edition, 1996
- Burchard Brentjes, *ARMÉNIE – Tři tisíce let dějin a kultury*, Praha, nakladatelství Vyšehrad, 1976
- De Waal, Thomas, *The Black Garden: Armenia and Azerbaijan Through Peace and War*, New York: New York University Press, 2003
- Jan Zrzavý, *Proč se lidé zabíjejí (homicida a genocida)*, Praha, TRITON, 2004
- Kevork B. Bardakjian, *Hitler and the Armenian Genocide*, Cambridge, Massachusetts: The Zoryan Institute, 1985
- Mevlan Zade Rifat, *Türkiye İnkılabının İçyüzü*, Halep, 1929
- Nikolay Hovhannisyan, *The Armenian Genocide*, Yerevan, Zangak-97 press, 2005
- Niyazi Berkes, *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, Doğu-Batı yayınları: İstanbul, 1978
- Norman M. Naimark, *Plameny nenávisti – Etnické čistky v Evropě 20. století*, Praha, Lidové noviny, 2006
- Raymond Kévorkian, *The armenian genocide: a complete history*, Londýn, I.B. Tauris & Co Ltd, 2011
- Schaefgen, A, *Schwieriges Erinnern*, Berlin: Metropol, 2006
- Taner Aksam, *Armenien und der Volker mord: Die Istanbuler Prozesse und die türkische Nationalbewegung*, Hamburg“ Hamburger Edition, 1999
- Tribunal permanent des peuples, *Le crime de silence*, Flammarion, Paříž, 1984
- Vahakn Dadrian, *The Circumstances Surrounding the 1909 Adana Holocaust.* *Armenian Review* 41, 4-164: 1-16 (1988)
- Vladimír Baar, *Národy na prahu 21. století – emancipace nebo nacionalismus*, Ostrava, Tilia, 2001
- Yves Ternon, *Genocidy XX. století*, Praha, Thémis, 1997

Elektronické zdroje

- [online]. Copyright © 2009 [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z:
<https://eurozpravy.cz/zahranicni/evropa/247885-rusko-vyzbrojuje-armenii-novymi-stihackami-za-vnitrostatni-ceny/>
- [online]. Dostupné z: http://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/valka-nahorni-karabach-eskalace-sporu.A160107_124258_zahranicni_aba
- [online]. Dostupné z: https://www.armenian-genocide.org/Education.56/current_category.117/resourceguide_detail.html
- About Armenia – Armenian Declaration of Independence – The Government of the Republic of Armenia. [online]. Copyright © 2004 [cit. 11. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.gov.am/en/independence/>
- AMO.cz - Asociace pro mezinárodní otázky [online]. Copyright © [cit. 12.03.2019]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-bp-2013-07.pdf>
- Arménie - Aktuálně.cz. Aktuálně - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 06. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/geografie/staty-a-mesta/armenie/r~868e958afdb211e698c20025900fea04/?redirected=1551908561>
- Azerbajdžan chce nadále kupovat zbrane od Ruska - svet.sme.sk. Svet.sme.sk - spravodajstvo zo sveta [online]. Copyright © Copyright 1997 [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://svet.sme.sk/c/20904459/azerbajdzan-chce-nadalej-kupovat-zbrane-od-ruska.html>
- Constitution of the Republic of Armenia - Library - The President of the Republic of Armenia. [online]. Copyright © [cit. 11. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.president.am/en/constitution-2015/>
- Demonstranti ochromili Jerevan. Tisíce lidí blokují silnice, policie posílila hlídky - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/demonstranti-ochromili-jerevan-lide-blokuji-silnice-pote-co/r~5196e7c44dde11e8b8efac1f6b220ee8/>
- Digital Library, Faculty of Arts, MU [online] [cit. 25.04.2019]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131625/Books_2010_2019_075-2014-1_9.pdf?sequence=1
- Dostupné z (online) https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/valka-nahorni-karabach-eskalace-sporu.A160107_124258_zahranicni_aba 20. 2. 2019
- Evropská unie chce víc spolupracovat s bývalými státy Sovětského svazu. Rusko protestuje - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z:

- <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/vychodni-partnerstvi-investice-do-infrastruktury-ale-i-tlak/r~75660966d2c611e7988aac1f6b220ee8/>
- Fatih Ozbay, Turkey-Armenian relations, Bilgesam, Istanbul, 2011 Dostupné z: https://www.academia.edu/3222864/Turkey-Armenia_Relations
- Genocide under the Cover of War | Facing History and Ourselves. Facing History and Ourselves [online]. Copyright © 2019 Facing History and Ourselves. We are a registered 501 [cit. 26.03.2019]. Dostupné z: <https://www.facinghistory.org/holocaust-and-human-behavior/chapter-3/genocide-under-cover-war>
- Hrozba hlubší krize zažehnána. Arménským premiérem se stal opoziční lídr Pašinjan — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2472748-hrozba-hlubsi-krize-zazehnana-armenskym-premierem-se-stal-opozicni-lidr-pasinjan>
- Jižní Kavkaz 25 let od konce SSSR: hrozba konfliktu jako jediný společný jmenovatel — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1989254-jizni-kavkaz-25-let-od-konce-sssr-hrozba-konfliktu-jako-jediny-spolecny-jmenovatel>
- Německé vyrovnání s holocaustem: Když zlo i pokora dostaly tvář — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 26. 03. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1496760-nemecke-vyrovnani-s-holocaustem-kdyz-zlo-i-pokora-dostaly-tvar>
- Ondřej Ditrych, Náhorní Karabach a řešení mezinárodních konfliktů podle realistické tradice, Mezinárodní vztahy, 2006, s. 34. Dostupné online z: <https://mv.iir.cz/article/view/236/238>
- Summit Východního partnerství, 24. listopadu 2017 - Consilium. Home – Consilium [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2017/11/24/>
- Turkey Reacts to Armenian Constitutional Court's Decision on Protocols - Jamestown. The Jamestown Foundation [online]. Copyright © 2019 The Jamestown Foundation All rights reserved. [cit. 11. 03. 2019]. Dostupné z: <https://jamestown.org/program/turkey-reacts-to-armenian-constitutional-courts-decision-on-protocols/>
- With Germany's Armenian Genocide Vote, Has Turkey Lost Its Only Friend in Europe? – Foreign Policy. Foreign Policy – the Global Magazine of News and Ideas [online]. Copyright © 2019, The Slate Group [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2016/06/02/with-germanys-armenian-genocide-vote-has-turkey-lost-its-only-friend-in-europe/>

Příloha I

„My personal point of view is that the Armenian Genocide has and continues to have a great role in Nagorno-Karabakh conflict. Although in Soviet Union times the two nations lived side by side peacefully and there was no hostility between each other. However, in the late 1980s and early 1990s a number of extremists began to spread some hate in Azerbaijanis society which led to the tragic events which we have seen. Especially in Baku and Sumgait where many Armenians incur mass extermination and deportation from their places in the style of Armenian Genocide, which also later qualified as a genocide. The extermination of Armenians we also see in Nakhichevan. The striking proof of the above mentioned is the closure of the border between Armenia and Turkey. The latter connects it with the Nagorno-Karabakh issue, and requires withdrawal of Armenian soldiers from Republic of Artsakh. Moreover, they also require to return the Artsakh into Azerbaijan. Also, I want to mention that Azerbaijan as a country occurred in 1918. The population of the Republic of Azerbaijan was mainly consisting from Turkish come from Turkey whose fathers or dads did a genocide of Armenians several years ago during which more than 1.5 million people were exposed deportation and were killed. The majority of Armenians were very famous and powerful persons whose properties were robbed and then confiscated by the state. The same was happened during Nagorno-Karabakh conflict during which many Armenians lost their property and had to leave their homes and get refugee status.

Recently there is a lot of talk about the necessity of tolerance among the two nations. However, the possibility for its implementation is not high as during past 30 years both societies and especially Azerbaijan society were educated in the atmosphere of hostility and hatred against Armenians. A clear evidence of above mentioned we see in April of 2016 when during the 4-day war elderly people and young soldiers were tortured by the army of Azerbaijan when their soldiers were cutting the parts of body of latter like during Armenian Genocide in 1915s (for example ears, heads, etc.). All this proves that until the international society will not give a strong response to Armenian

Genocide, such incidents will continue. Although I want to mention if the hangman sees that for his crime he does not bear any responsibility moreover receives support from the leaders of the country (especially Ramil Safarov who was convicted for murder of Armenian officer by axing at night when the Armenian officer was sleeping During NATO sponsored training seminar in Budapest in 2004 after returning to Azerbaijan was awarded as national hero) they will continue to follow the same practice also in the future.

Armenian massacres which began in 1800s reached their pick in 1915. The purpose of the Ottoman Empire was aimed for extermination of Armenian nation. But their plans were failed as after the Genocide some part of the international community strictly condemned it. So, for reaching their goals they have to choose another way.

Seeing that in the Ottoman Empire the later physical extermination of Armenians is impossible they moved on the second plan of their conspiracy policy. On the territory of Soviet Union, the Republic of Azerbaijan was formed with the same Turkish population. Turkey continues its policy against Armenians by the hand of Azerbaijan. We see it late 1980s when in the territory of previous ASSR (Azerbaijan Soviet Socialistic Republic) mainly in Baku and Sumgait the local Armenian population were tortured and killed. This would also end with another genocide if the events will not occur in the territory of Soviet Union.

Although there are more Armenians in Nagorno-Karabakh which during Soviet Union was illegally given into territory of ASSR by Soviet Union leader Lenin. So, the second plan for extermination of Armenians was started. So, the Armenian population which leaves in Nagorno-Karabakh and has majority in that region feeling the danger of extermination decided to become independent and to realize its right of self-determination by creating a separate Armenian statehood. After that arises one of the most difficult issues in the framework of international law and principle: the international recognition of the Republic of Artsakh. It seems that the Nagorno-Karabakh has the right to become independent through national self-determination and to become a separate statehood, but being considered the «territory of Azerbaijan», its independence contradicts the international principles of territorial integrity. In this context the

main purpose of the neighbor state is not the territorial integrity of the country, but the extermination of Armenians «by the hands» of Azerbaijan in its territory. So, from the latter is escaping Armenians by the way getting independence. This is the indefinite connection between the Armenian Genocide and Nagorno-Karabakh conflict. “

Tigran Navasardyan, Yerevan, 31.3. 2019

Příloha II

“Indeed, a large part of the society connects those two issues. Azerbaijan’s and Turkey’s ethnic kinship and close political relationship since the 1990s (as they sometimes call it, ‘one nation, two states’); Turkey’s support of Azerbaijan during the Nagorno-Karabakh conflict (refusal to establish diplomatic relations with Armenia, closing the border in 1993); and, more recently, Turkey’s refusal to ratify the Zurich protocols (and therefore, to establish diplomatic relations and open the border) until the Nagorno-Karabakh conflict is solved reinforced the perception that the Armenian population of Nagorno-Karabakh was (and is) under a threat of ethnic cleansing.

The historical memory about the genocide (which was possible, particularly, because the Armenians did not have a state and therefore an army of their own; yet, few of them, who did not submit to fate and managed to form self-defense units, survived) and the present feeling of insecurity, together with relative success in the war in Nagorno-Karabakh in the 90s, create a feeling that security can only be provided by an own army within defendable state borders (even though the state is not internationally recognized). This is a bit similar to the Jewish perception, and ‘never again!’ is often cited by Armenians as well.”

Armen Grigorian, Yerevan, 17.4. 2019